

Daarom gaan wij in beroep bij de Raad van State tegen de vaststelling van het bestemmingsplan “Klooster Sint Agnetenberg” . . .

Op 15 december 2021 heeft de gemeenteraad van Sittard-Geleen het bestemmingsplan “Klooster Sint Agnetenberg” vastgesteld. De Stichting Jacob Kritzraedt, de Vereniging Sittards Verleden, de Federatie Historie Sittard-Geleen-Born, de Erfgoedvereniging Bond Heemschut en de Vereniging Heemkunde zonder Grenzen hebben zich echter vanaf de bekendmaking in december 2020 van het voorontwerp van het bestemmingsplan, verzet tegen het plan van de huidige eigenaar om de kloosterkapel te verbouwen tot zijn privéwoning. Velen ondersteunen ons in dit verzet maar door anderen wordt ons verweten dat wij een goed alternatief voor het leegstaande klooster frustreren en de eigenaar van de kapel dwarsbomen, dit terwijl deze de kapel wil behouden door er zelf te gaan wonen.

Van het begin af aan hebben wij echter steeds en overall gesteld dat wij positief staan tegenover elk goed initiatief om de leefbaarheid en de levendigheid van de historische binnenstad van Sittard te versterken. Daarbij staan wij vanuit onze doelstellingen uiteraard voor het behoud van de aanwezige cultuurhistorische waarden. Vanuit die insteek hebben wij onze waardering uitgesproken voor de gepresenteerde plannen, zowel die voor het monumentale kloosterdeel als ter plaatse van de latere uitbreiding langs de Plakstraat. Met goede argumenten onderbouwd, hebben wij er echter alleen op aangedrongen de bestemming van de kapel niet te wijzigen. Bovendien zouden daardoor procedures voorkomen worden en zou de voortgang van de rest van de plannen niet in gevaar komen.

Het oudste gedeelte van het voormalige klooster Sint-Agnetenberg is een Rijksmonument vanwege de zeer hoge cultuurhistorische waarden. Dat geldt zeker voor de kapel die nog altijd het oorspronkelijke barokke interieur bezit in nagenoeg volledig gave vorm. Samen met de Sint-Michielskerk aan de Markt bezit Sittard een unieke combinatie: de Sint-Michielskerk, door de dominicanen gebouwd, en deze Sint-Helenakapel van de dominicanessen zijn als een oudere broer en een jongere zus met duidelijke familietrekjes: beide zijn vrijwel identiek van opzet en bezitten allebei een uiterst waardevol interieur dat meer dan drie eeuwen ongeschonden bewaard is gebleven, althans tot nu toe!

Ondanks onze uitgebreide mondelinge toelichting aan de diverse raadsfracties en hun aanvankelijk standpunt om onze insteek te ondersteunen, is de gemeenteraad – op één raadslid na – op 15 december 2021 akkoord gegaan met het initiatief van de eigenaar van de kapel om de bestemming te wijzigen in een woonfunctie. De eigenaar wil van de kapel immers een privéwoning voor alleen zichzelf maken. Deze bestemmingswijziging is letterlijk desastreus voor de kapel en haar waardevolle interieur.

Om de woonbestemming te realiseren, wil de eigenaar namelijk het complete (!) interieur verwijderen en hij heeft zelfs toegezegd om het grotendeels als Rijksmonument beschermde interieur gratis en voor niets, desgewenst zelfs inclusief transport, beschikbaar te stellen aan de kerk van Noorbeek, dit terwijl de Rijksdienst voor het Culturele Erfgoed expliciet aangeeft dat “het monumentale interieur van de kapel behouden dient te blijven”. Bovendien zullen grote gaten worden gemaakt in de monumentale – thans nog volledig gave – zijgevel (en binnen de lambrisering) van de kloosterkapel. Volgens de eigenaar is dat nodig om de woonbestemming mogelijk te maken.

De eigenaar moet voor het “bewoonbaar” maken van de kapel een vergunning aanvragen. Daarover moeten de Rijksdienst voor het Culturele Erfgoed en de gemeentelijke Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit vervolgens advies uitbrengen. Uiteraard kunnen (en zullen) ook wij daartegen ageren zodat het de vraag is, of er ooit een woning in de kapel gerealiseerd zal kunnen worden?

Wanneer de goedkeuring van het bestemmingsplan echter overeind blijft, heeft en houdt de kapel de bestemming “wonen” en zal voor elke andere bestemming waarbij de kapel en het interieur behouden kunnen blijven, een wijzigingsprocedure in gang gezet moeten worden. Daarom hebben wij besloten bij de Raad van State beroep in te stellen tegen de vaststelling van het voorliggende bestemmingsplan. Een samenvatting van ons beroepschrift is te lezen op de volgende pagina’s.

Wie kennis wil nemen van het volledige beroepschrift (met bijlagen) kan dat opvragen via:

secretariaat@stichtingjacobkritzraedt.nl

SAMENVATTING

van het gezamenlijk beroepschrift tegen het bestemmingsplan “Klooster Sint Agnetenberg”

De Stichting Jacob Kritzraedt, de Vereniging Sittards Verleden, de Federatie Historie Sittard-Geleen-Born, de landelijke Bond Heemschut en de Vereniging Heemkunde zonder Grenzen hebben daarom de handen ineengeslagen en een gezamenlijk beroepschrift tegen het bestemmingsplan ingediend bij de Raad van State. Het beroepschrift telt 57 pagina's. Daarbij zijn de 19 bijlagen niet meegeteld. In dit beroepschrift worden maar liefst 12 argumenten aangevoerd waarom het bestemmingsplan niet in stand kan blijven. Heel in het kort gaat het beroepschrift over het volgende.

a. In het beroepschrift wordt een aantal procedurefouten aan de orde gesteld. Omdat de procedure niet zorgvuldig is verlopen, kan het raadsbesluit niet in stand blijven.

b. De door de cultuurhistorische verenigingen ingediende zienswijzen zijn niet in hun geheel beoordeeld en meegewogen in de besluitvorming. Zo hadden de raadsleden tijdens de raadsvergadering niet in de gaten dat de monumentale waarden niet alleen betrekking hebben op het casco van de kloosterkapel, maar dat juist aan het interieur de hoogste waarden worden toegekend.

c. De Wet eist dat het gemeentebestuur bij het bestemmingsplan een beschrijving geeft van de wijze waarop met de cultuurhistorische waarden rekening is gehouden. Dat betekent dat de aanwezige cultuurhistorische waarden moeten worden geanalyseerd en dat daaraan conclusies moeten worden verbonden voor het bestemmingsplan. Dat is echter nooit gebeurd. Weliswaar is een bouwhistorische opname uitgevoerd, maar het gemeentebestuur heeft daarmee helemaal niets gedaan. Het bestemmingsplan houdt op geen enkele wijze rekening met de in het Rijksmonument aanwezige cultuurhistorische waarden. Uit een eerdere uitspraak van de Raad van State blijkt dat dit fataal is.

d. Ook heeft het gemeentebestuur zich niets aangetrokken van het Europese Verdrag van Granada. Dit verdrag geeft regels over de bescherming van monumenten. Volgens de regering is dit verdrag bedoeld als “richtlijn”, als “toetsingskader van internationaal niveau” en als “waarborg voor de continuïteit van het beleid” voor het gemeentebestuur. Het verdrag verplicht het gemeentebestuur onder meer om in het bestemmingsplan passende beschermingsmaatregelen te treffen ten aanzien van het monument met inbegrip van het interieur. Ook staat in het verdrag een verbod om het monument of onderdelen daarvan te verplaatsen. Tijdens de raadsvergadering bleek echter dat het college en het merendeel van de raad het prima vinden wanneer het interieur uit de kapel wordt verwijderd. Verplaatsing van (een deel van) het monument mag alleen in geval van een dringende noodzaak vanuit het behoud van het monument zelf of in geval van zeer zwaarwegende nationale of internationale belangen. Daarvan is hier geen sprake. Zowel de raad als het college blijken geen flauw idee te hebben van het bestaan van het Verdrag van Granada, laat staan van de verplichtingen die daaruit voortvloeien voor het gemeentebestuur.

e. Zeker zo ernstig is het feit dat het college willens en wetens de raad onjuist en onvolledig heeft geïnformeerd. Daardoor heeft de raad op basis van verkeerde informatie een besluit genomen. In het beroepschrift wordt precies aangegeven op welke punten de raad verkeerd is geïnformeerd. In deze korte samenvatting noemen we slechts drie voorbeelden:

(i) Volgens het college verkeert het monument ten gevolge van jarenlange leegstand in een slechte staat en moet het worden opgeknapt om het te kunnen behouden. De huidige eigenaar, die de kapel sinds 2018 in bezit heeft, zou op korte termijn de noodzakelijke maatregelen (o.a. wind- en waterdicht maken) willen treffen.

Ten bewijze zijn de raadsleden enkele dagen voor de raadsvergadering rondgeleid door de kapel. Zij zijn geschrokken van de huidige desolate toestand van de kapel en denken dat dit komt door langdurige leegstand.

Dit is echter helemaal niet waar. Uit de bouwhistorische opname van april 2020 blijkt immers dat op dat moment de staat van de kloosterkapel uitstekend was. Er was geen sprake van enig verval. Ook is er geen enkele noodzaak om het monument wind- en waterdicht te maken. Het monument is namelijk al volledig wind- en waterdicht.

Ten onrechte denken de raadsleden dus dat de desolate toestand van de kloosterkapel is veroorzaakt door langdurige leegstand en dat de eigenaar redding kan brengen door herbestemming tot een woning. De werkelijkheid is precies tegenovergesteld. De volledig wind- en waterdichte kapel bevond zich in uitstekende staat tot het moment waarop de eigenaar daarin flink heeft huisgehouden. De door de raadsleden aangetroffen slechte staat komt geheel voor diens rekening. Zouden de raadsleden, wanneer zij hadden geweten wat de eigenaar heeft aangericht, hem nog vertrouwen als hoeder van cultuurhistorische waarden? Het college heeft echter niets gedaan om de onjuiste voorstelling van zaken te corrigeren. Daardoor is de raad misleid.

(ii) Het college verklaart *“dat de RCE [Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed] de locatie heeft bezocht en heeft aangegeven geen bezwaar te hebben tegen de wijziging van het gebruik van de kapel ten behoeve van wonen”*.

In werkelijkheid heeft de RCE aangegeven *“positief te zijn over de voorgestelde ontwikkeling van het kloostercomplex”* maar hierbij expliciet aangeduid dat *“het monumentale interieur van de kapel behouden dient te blijven”*. Dit wijkt sterk af van de ronkende tekst van het college. Toch meent het college dat niet de conclusie kan worden getrokken dat de raad op het verkeerde been is gezet. Nu het college niet inziet dat diens samenvatting geen eerlijke samenvatting is van het standpunt van de RCE, mag de Raad van State dat uitleggen aan het college. De feiten spreken voor zich.

(iii) Het college heeft ook verklaard: *“Het bouwplan inclusief het beoogde gebruik zijn ook voorgelegd aan de ARK [Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit; dit is een onafhankelijke adviescommissie van de gemeente]. De ARK heeft geen bezwaar tegen de wijziging van het gebruik van de kapel als woning kenbaar gemaakt”*. Hier geeft het college opzettelijk onjuiste informatie aan de raad. De ARK zelf verklaart dat het college de raad onjuist heeft ingelicht. De ARK heeft bij herhaling en in niet mis te verstane bewoordingen bezwaar gemaakt tegen een herbestemming tot woning. De ARK heeft nu juist geadviseerd *“om de kapel in het bestemmingsplan een andere en meer breed publiekelijk toegankelijke functie toe te kennen. Het gebruik van de kapel als woning vraagt om vergaande ingrepen in het interieur en er zijn deels ingrepen in het exterieur nodig die de vrijwel ongeschonden monumentale waarden en daardoor unieke karakter van de kapel ernstig zullen schaden. Daarnaast zal door het gebruik als woning een kans verloren gaan om een van de voor de lokale en regionale geschiedenis belangrijke monumenten in zijn historische staat te behouden en mogelijk voor het publiek toegankelijk te maken. ... Wat de kapel betreft adviseert de commissie negatief ten aanzien van het voornemen om aan het gebruik daarvan een woonfunctie toe te kennen. In plaats daarvan adviseert de commissie om ruime gebruiksfuncties met uitzondering van wonen, die door hun aard minder belastend zijn voor de monumentale waarden en uitstraling van de kapel, mogelijk te maken”*. Ofschoon de ARK *“bij ieder gesprek waarbij klooster Agnetenberg ter sprake kwam, [heeft] beargumenteerd dat de ARK ernstig bezwaar heeft tegen de woonfunctie in de kapel”*, durft het college glashard en in strijd met de waarheid het tegendeel te beweren tegenover de raad. Dit is buitengewoon ernstig, omdat men er op zou mogen vertrouwen dat het college de waarheid spreekt. Dat vertrouwen heeft het college op ernstige wijze geschonden.

Het college zelf zegt dat zijn uitspraak *“onvolledig”* is. De uitspraak van het college is echter niet onvolledig, maar apert onjuist en zodoende misleidend voor de raad.

Dit zijn slechts enkele voorbeelden van verkeerde informatie. In het beroepschrift wordt aangetoond dat het college bij herhaling onjuiste en onvolledige informatie heeft verstrekt aan de raad waardoor de raad op verkeerde gronden tot een besluit is gekomen.

f. Het college zegt ook dat niemand is gebaat bij leegstand en verval: *“Eigentijds gebruik van een monument moet, soms met wat creativiteit, mogelijk blijven”*.

Dat klinkt mooi, maar is een inhoudsloos cliché. Door herbesteding kunnen gebouwen worden gespaard. Maar heel anders is dat voor de interieurs van deze gebouwen. Wanneer een kloosterkapel wordt omgebouwd tot woning, dan gaat het overgrote deel van het kapelinterieur verloren.

En juist de hoogste waarden van het complex zijn te vinden in de kloosterkapel vanwege de aanwezigheid van het eeuwenoude en nagenoeg compleet gave interieur. Het gave interieurenssemble van de kapel is uiterst zeldzaam en heeft nationale zeldzaamheidswaarde.

In het beroepschrift wordt aangetoond dat herbesteding tot wonen vaak leidt tot vernietiging van het monumentale interieur en dat alleen het casco blijft staan.

Dat is voor het onderhavige geval niet anders. De eigenaar heeft verklaard dat hij de complete kloosterkapel wil strippen. Niets van het interieur zal behouden blijven. Alles zal uit de kloosterkapel verwijderd worden.

Dan kan het college niet volhouden dat er geen belemmeringen zijn om aan de kapel een woonbestemming te geven. Juist een woonfunctie is fataal voor de te beschermen monumentale waarden. Ook de ARK heeft het college hiervoor uitdrukkelijk en meermalen gewaarschuwd.

g. Het gemeentebestuur beroept zich op provinciale en gemeentelijke beleidsregels, maar miskent dat die regels juist de instandhouding van monumenten en de cultuurhistorische waarden ten doel hebben. Het college kan zich dus niet verschuilen achter provinciaal en gemeentelijk beleid om de voorgenomen vernietiging van cultuurhistorische waarden te rechtvaardigen.

De raad heeft zich alleen bekommerd om het casco van de kapel en is voorbij gegaan aan de *“hoogste waarden”*, die te vinden zijn in de kapel, met een ensemble van rijke, eeuwenoude interieurafwerkingen en inrichting. Daarom heeft geen fatsoenlijke belangenafweging plaatsgevonden waartoe de raad wel verplicht was.

h. Voorheen werd de kapel gebruikt voor tal van openbare bijeenkomsten waardoor de kapel toegankelijk was voor publiek. Na een verbouwing tot woning is de kapel voorgoed afgesloten en blijvend niet meer openbaar toegankelijk. De bewering dat het toekennen van een woonbestemming niets verandert aan de openbaarheid, is dus onwaar.

De raad heeft bij de vaststelling van het bestemmingsplan geen afweging gemaakt waarom een privéwoning in de kapel wordt toegestaan en een publieke bestemming voor de kapel daardoor onmogelijk wordt gemaakt. Ook dat is fout. Wanneer dit monument bij herbesteding een publieke beleving voor iedereen kan behouden, is dit te verkiezen boven een particulier belang als wonen. Door niet te kiezen voor een brede bestemming wordt het publieke belang geschaad. Dit is ook een internationaal erkend belang.

i. Het college is ook van mening dat de kapel en haar interieur al beschermd worden op grond van de huidige wet- en regelgeving en dat een bescherming in het bestemmingsplan daarom niet nodig is. In het beroepschrift wordt uitgelegd dat dit niet klopt. Met name de totale belevingswaarde van de kloosterkapel als ensemble verdient bijzondere bescherming in het bestemmingsplan. Om te vermijden dat de ruimtelijke beleving van de ensemblewaarde en gaafheid van het interieur wordt geschaad, is bescherming in het bestemmingsplan noodzakelijk. Wanneer het gemeentebestuur deze bescherming niet wil bieden, dan moet dat eerlijk worden gezegd. Maar dat doet het gemeentebestuur niet.

Nu bevat het bestemmingsplan geen enkele regel ter bescherming van het Rijksmonument en zijn kostbare interieur. Dat is onbegrijpelijk.

j. De zijgevel van de kloosterkapel (zichtbaar vanaf de stadswal) dateert uit de zeventiende eeuw en kent een *“hoge kwaliteit”* volgens de deskundigen.

De voorgevel van het complex (aan de Plakstraat) is pas in 1965 gebouwd en veel minder waardevol. Dan is het onbegrijpelijk dat de gevel uit 1965 wel extra bescherming krijgt in het bestemmingsplan door de aanduiding als *“historisch waardevolle gevel(wand)”* en dat de veel hoger gewaardeerde zijgevel van de kloosterkapel deze aanduiding niet krijgt. Het gemeentebestuur blijkt niet in staat dit uit te leggen. Dat kan natuurlijk niet.

k. De ARK heeft het college uitdrukkelijk geadviseerd om de kapel geen woonfunctie te geven. Dit advies beviel het college niet, hetgeen voor het college aanleiding was om het advies van de ARK in de doofpot te stoppen en de raad van apert onjuiste informatie te voorzien.

Bovendien heeft het college gezegd dat de ARK helemaal geen bevoegdheid zou hebben om een uitspraak te doen over bestemmingswijzigingen. In het beroepschrift wordt uitgelegd dat ARK wel degelijk het volste recht en zelfs de plicht heeft om te adviseren ten aanzien van het bestemmingsplan voor Sint Agnetenberg. Dit is immers een belangrijk initiatief in een beschermd stadsgezicht met verstrekkende gevolgen voor cultuurhistorie en erfgoed.

Het kan zijn dat het ARK-advies het college onwelgevallig is. Dat geeft het college echter geen recht om de raad onjuist en onvolledig te informeren en het advies in de doofpot te stoppen.

l. Ten slotte is het bestemmingsplan in strijd met de door het gemeentebestuur zelf vastgestelde uitgangspunten voor monumenten. Daarin is onder meer bepaald dat *“het maatschappelijk belang van het behoud van een monument voor toekomstige generaties verder reikt dan alleen het persoonlijke belang van de huidige eigenaar. Uiteindelijk is iedere eigenaar maar tijdelijk eigenaar!”*

Volgens deze uitgangspunten moet bij het zoeken naar een nieuwe bestemming een gebruiksfunctie in het verlengde van het oorspronkelijke gebruik van het monument worden gekozen. En dat is dus niet gebeurd. In het bestemmingsplan heeft de raad dit uitgangspunt volledig genegeerd.

In het beroepschrift worden al deze punten uitvoerig gemotiveerd met verwijzingen naar de wetsgeschiedenis en rechtspraak. Wanneer men precies wil weten hoe het zit, dan zal men het hele beroepschrift moeten lezen.

Over honderd jaar kijkt men terug op hoe onze generatie is omgegaan met dit kostbare monument. We moeten alles in het werk stellen om te voorkomen dat men dan vraagt: *“Waarom deden ze in vredesnaam niets?”*

Het bestemmingsplan moet dus worden vernietigd en het gemeentebestuur zal zijn huiswerk moeten overdoen.

Het beroepschrift tegen het bestemmingsplan is overigens niet de enige rechtsgang die het gemeentebestuur tegemoet kan zien. Daarnaast zal ook een toekomstige omgevingsvergunning worden aangevochten en zal naar verwachting ook de weg naar de voorzieningenrechter moeten worden bewandeld. Dat zou allemaal niet nodig zijn geweest wanneer het college de bescherming van de monumenten in onze stad serieus had genomen. Of het college nu wil of niet, dat is nou eenmaal zijn plicht.

de Stichting Jacob Kritzraedt
de Vereniging Sittards Verleden
de Federatie Historie Sittard-Geleen-Born
de Erfgoedvereniging Bond Heemschut
de Vereniging Heemkunde Zonder Grenzen